

PROGRAM **ROZWOJU** **TURYSTYKI**

opracowanie założeń

MIASTA SUCHA BESKIDZKA

SUCHA BESKIDZKA. POTENCJAŁ TURYSTYCZNY

2

Panorama Suchej Beskidzkiej. W tle góra Mioduszyna. Fot. Marcin Leśniakiewicz

3

Panorama Suchej Beskidzkiej z Podksięża. Fot. Grzegorz Wysmołek

Sucha Beskidzka leży u ujścia Stryszawki do Skawy, w śródgórskiej kotlinie położonej na styku trzech części Beskidów. Od południa nad miasto opadają stoki Magurki (872 m n.p.m.) i Pykowicy (605 m n.p.m.), wchodzące w skład Pasma Jałowickiego w Beskidzie Żywieckim (według niektórych geografów – w Beskidzie Makowskim), od północy i północnego zachodu dominują nad Suchą kulminacje Jasienia (521 m n.p.m.) i Lipskiej Góry (631 m n.p.m.) w Beskidzie Małym (przez część geografów i krajoznawców zaliczane także do Beskidu Makowskiego), zaś na północnym wschodzie nad miastem góruje Mioduszyna (632 m n.p.m.), najdalej na zachód wysunięte wzniesienie głównego grzbietu Pasma Koskowej Góry w Beskidzie Makowskim (Średnim).

Pod względem administracyjnym Sucha Beskidzka należy do województwa małopolskiego, będąc siedzibą powiatu obejmującego swoim zasięgiem miasto oraz osiem innych gmin: w tym jedną gminę miejską, jedną – miejsko-wiejską oraz sześć wiejskich).

Dzięki swojemu malowniczości położeniu oraz bogatej historii (w XVII-XIX wieku Sucha stanowiła ośrodek sporego prywatnego dominium szlacheckiego, tzw. państwa sukiego), miasto jest miejscem posiadającym spory potencjał turystyczny.

Najcenniejsze obiekty zabytkowe skupione są w centrum miasta i położone w stosunkowo niewielkiej odległości od siebie, dzięki czemu turyści mogą je zwiedzić nawet podczas krótkiego, kilkugodzinnego pobytu. Oczywiście na dokładniejsze pozna-

Widok na centrum miasta z lotu ptaka. Fot. Adam Wróbel

Zamek suski. Widok od strony dziedzińca.
Fot. Barbara Woźniak

nie atrakcji krajoznawczych miasta należałoby przeznaczyć znacznie więcej czasu.

Bez wątplenia najważniejszym skupiskiem zabytków w Suchej Beskidzkiej i największą atrakcją turystyczną miasta jest **zespół zamkowo-parkowy**. W jego skład wchodzi: renesansowy zamek z XVI-XVIII wieku oraz otaczający go park zamkowy w stylu angielskich parków krajobrazowych wraz z budynkami XIX-wiecznej oranżerii i tzw. Domku Ogrodnika z XVIII/XIX wieku.

Początek całemu założeniu dał dwór obronny wystawiony w 2. poł. XVI wieku przez Kaspra Castiglione-Suskiego, krakowskiego złotnika włoskiego pochodzenia. Pozostałością tej pierwotnej budowli jest południowo-wschodnia część obecnego zamku, wyraźnie odróżniająca się od reszty rezydencji. Na początku XVII wieku kolejny właściciel Suchej, Piotr Komorowski, rozbudował dwór, przekształcając go w okazałą, późnorenesansową rezydencję magnacką z pięknym dziedzińcem arkadowym, którego podobieństwo do dziedzińca na krakowskim zamku królewskim sprawiło, iż suski zamek nazywany jest powszechnie „Małym Wawelem”. Z tego samego okresu pochodzą: piętrowe skrzydła zachodnie i południowe, pełniące niegdyś

Sala ekspozycyjna muzeum miejskiego w suskim zamku.
Fot. Barbara Woźniak

funkcje mieszkalne i reprezentacyjne, wieża zegarowa oraz część parterowego skrzydła północnego, mieszczące go kiedyś pomieszczenia gospodarcze. Na początku XVIII wieku, gdy panią na zamku była Anna Konstancja z Lubomirskich Wielopolska (z drugiego małżeństwa - Małachowska), południowe skrzydło ozdobiły dwie narożne wieże o namiotowych dachach i w takim kształcie architektonicznym obiekt przetrwał w zasadzie do dzisiaj.

Krużganki zamkowe. Fot. Archiwum MMSB

Grupa zwiedzających przed głównym wejściem do muzeum.
Fot. Archiwum MMSB

Obecnie zamek jest siedzibą: Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej, Miejskiego Ośrodka Kultury z Galerią Sztuki, Wyższej Szkoły Turystyki i Ekologii oraz hotelu i stylowej restauracji. Turyści mogą obejrzeć wspaniały dziedzińiec arkadowy oraz **ekspozycje Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej**, samorządowej instytucji kultury utworzonej w 2007 roku staraniem Gminy Sucha Beskidzka. Muzeum gromadzi zbiory związane z historią Suchej Be-

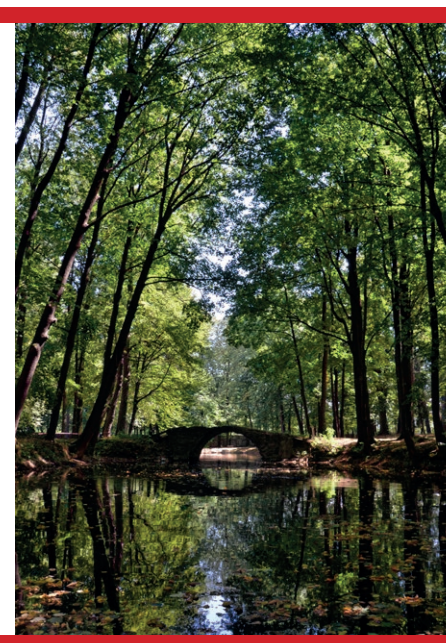

Ekspozycja regionalna w dziale etnograficznym muzeum w „Domku Ogrodnika”. Fot. Archiwum MMSB

skidzkiej i regionu, prezentuje również sztukę polską i europejską oraz kolekcję numizmatyczną. Zwiedzający mogą m.in. zapoznać się z dziejami zamku i rodów szlacheckich mieszkających w nim na przestrzeni wieków, a także obejrzeć wystawę obrazującą historię sądownictwa dominialnego w tzw. „państwie suskim” wraz z replikami narzędzi tortur i kar a także wystawy czasowe. W ramach zwiedzania Muzeum turyści mają także możliwość wejścia do największego i najpiękniejszego pomieszczenia zamkowego – sali rycerskiej (marszałkowskiej), a także XVII-wiecznej kaplicy zamkowej. Przy Muzeum działa także **Punkt Informacji Turystycznej w ramach Małopolskiego Systemu Informacji Turystycznej (MSIT)**.

Wznajdującym się na terenie parku zamkowego tzw. Domku Ogrodnika mieści się **Dział Etnograficzny Muzeum Miejskiego**, w którym można obejrzeć interesującą ekspozycję regionalną obrazującą życie mieszkańców Ziemi Suskiej: Górali Babiogórskich i Żywieckich, opartą na zbiorach Towarzystwa Miłośników Ziemi Suskiej oraz zbiorach własnych muzeum.

Sam **park zamkowy** jest ulubionym miejscem spacerów wielu mieszkańców miasta i przybywających do niego turystów. Rośnie w nim wiele okazałych drzew pomnikowych.

Mostek arkadowy nad stawem w parku zamkowym.
Fot. Grzegorz Wyszomolek

Kościół Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny (XVII w), tzw. stary. Fot. Adam Wróbel

Nowy kościół Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny (XIX/XX w.). Fot. Archiwum MMSB

Karczma „Rzym” nocą. Fot. Adam Wróbel

Kaplica konfederacka na Jasieniu (XVIII w.). Fot. Archiwum MMSB

Drugim skupiskiem zabytkowych obiektów na terenie Suchej Beskidzkiej jest **zespół kościelno-klasztorny**. Należą do niego: dwa kościoły (stary i nowy), budynek dawnego klasztoru kanoników regularnych laterańskich (obecnie plebania), trzy kaplice przykościelne, a także kilka obiektów małej architektury sakralnej. Całość założenia otoczona jest kamiennym murem z bramą wjazdową.

Tzw. **stary kościół** został ufundowany przez Piotra Komorowskiego w latach 1613-1614. Jego bryła utrzymana jest w tradycjach późnogotyckich, a niedawno odrestaurowane wnętrze posiada wyposażenie barokowe. Kościół połączony jest z sąsiednim, późnorenesansowym budynkiem dawnego klasztoru kanoników regularnych laterańskich (obecnie pełniącym funkcję plebanii) przejściami arkadowymi, ozdobionymi renesansowymi taflami majolikowymi. Zakonników do obsługi suskiej parafii sprowadził Piotr Komorowski w 1624 roku ze zgromadzenia kanoników regularnych laterańskich przy kościele Bożego Ciała na Kazimierzu (obecnej dzielnicy Krakowa). Pełnili tu posługę duszpasterską do 1781 roku, kiedy to tutejszy konwent został skasowany wskutek tzw. reform józefińskich. Z tego samego okresu co stary kościół i klasztor pochodzą trzy zachowane –

spośród pierwotnych siedmiu – kaplice przykościelne, położone na terenie dawnego cmentarza, który – jak to powszechnie praktykowano aż do końca XVIII wieku – znajdował się tuż przy kościele. Najwyższa z nich posiada górną, drewnianą kondygnację, dobudowaną w 1818 roku i pełni funkcję dzwonnicy oraz kaplicy przedpogrzebowej.

Wzgląd kościelnego wzgórza zmienił się diametralnie w latach 1897-1908, kiedy to wzniesiony został tzw. **nowy kościół**, którego wielka bryła i strzelista, wysoka na 54 metry wieża są dzisiaj dominującym punktem w panoramie Suchej. Świątynia została ufundowana przez hr. Annę Branicką i jej syna Władysława Michała przy znaczącym udziale suskich kolejarzy i pozostałych mieszkańców miasteczka. Wzniesiono ją według projektu znanego architekta Teodora Talowskiego w stylu „malowniczego eklektyzmu”. Posiada zarówno cechy neoromańskie oraz neogotyckie. Jest budowlą ceglana (z kamiennymi detalami), wzniesioną na planie krzyża, jednonawową z otwartym transeptem i wieloboczną absydą, zamykającą obejście prezbiterium. Ściany kościelnego wnętrza pokrywa oryginalna polichromia autorstwa Mariana Konarskiego i Tadeusza Kurka z 1957 roku. Świątynia jest jedną z najciekawszych

i najoryginalniejszych budowli sakralnych powstałych w Małopolsce na przełomie XIX i XX wieku.

Warto podkreślić, że oba suskie kościoły są obecnie codziennie otwarte i udostępnione do indywidualnego zwiedzania dla turystów.

Kolejnym znanym suskim zabytkiem jest stojąca przy Rynku osiemnastowieczna „**karczma Rzym**”, powszechnie kojarzona z tą opisaną przez Adama Mickiewicza w balladzie „Pani Twardowska”. Turyści chętnie odwiedzają miejsce, w którym Mefistofeles zastawił sidła na Pana Twardowskiego, racząc się przy okazji serwowanymi tutaj specjalami. Jest cennym przykładem budownictwa drewnianego wchodzącym w skład **Szlaku Architektury Drewnianej w Małopolsce**.

Ponadto na terenie miasta znajdują się inne interesujące obiekty, takie jak np.: **przykłady małomiasteczkowej zabudowy murowanej** (m.in. dawna siedziba zarządu suskich hut, willa będąca obecnie siedzibą Nadleśnictwa Sucha – obie z XIX wieku, gmachy sądu oraz dawnego magistratu z pocz. XX wieku), **drewniane wille dworskie** z XIX wieku (wzniesione na potrzeby suskich urzędników zamkowych), **budynek stacji kolejowej** przy

tw. linii kolei transwersalnej z lat 80. XIX wieku.

Charakterystycznym elementem krajobrazu Suchej są liczne **kapliczki i krzyże przydrożne**. Na terenie miasta można spotkać interesujące przykłady małej architektury sakralnej różnych typów, jak kapliczki domkowe (na czele z największą z nich – tzw. kaplicą konfederacką na górze Jasień), kolumnowe, słupowe, latarniowe i szafkowe. Charakterystyczne krzyże żeliwne były produkowane głównie w działających w Suchej do 2. poł. XIX wieku kuźnicach tj. hutach suskich. Wiele z nich można spotkać w różnych częściach miasta oraz na **cmentarzu parafialnym**.

Wmieście wytyczony został również **Miejski Szlak Historyczny**, na którego trasie znajduje się dziesięć najważniejszych atrakcji turystycznych miasta, oznaczonych i opisanych w formie tablic informacyjnych.

Sucha Beskidzka, ze względu na swoje położenie geograficzne i status regionalnego ośrodka, z czym wiąże się położenie na skrzyżowaniu dróg, dobrze rozwinięta komunikacja publiczna itp., jest bardzo dogodnym punktem wypadowym w pobliżu góry na czele z największą atrakcją turystyczną regionu – Babią Górą.

Panorama Suchej Beskidzkiej. Fot. Grzegorz Wysmołek

W samym mieście rozpoczynają się następujące **piesze szlaki turystyczne**:

- szlak zielony – przez Lipską Górę i Żurawnicę do Krzeszowa;
- szlak czerwony – przez tzw. Cholerne, stokami Magurki do os. Przystop i Zawoi Centrum (najstarszy polski szlak turystyczny w Beskidach Zachodnich, wyznaczony już w 1906 roku);
- szlak czarny – przez dolinę potoku Zasypticzanka, okolice szczytu Magurki, os. Przystop do Zawoi Zakamień i Zawoi Marszałki;
- szlak niebieski – przez Mioduszyńnię do Makowa Podhalańskiego, a następnie przez Ostrą Górę do miejsca połączenia z ww. szlakiem czerwonym na stoku Magurki.

Ponadto północnymi obrzeżami Suchej Beskidzkiej przebiega szlak czerwony z Zembrzyc przez Żmijową i Żurawnicę do Krzeszowa (odcinek dalekobieżnego Małego Szlaku Beskidzkiego). Na szlakach znajdują się bardzo interesujące krajobrazowo punkty widokowe na miasto oraz okoliczne pasma górskie.

Z inicjatywy Gminy Sucha Beskidzka wytyczone zostały również górskie trasy rowerowe. Przez Suchą Beskidzką przebiegają ponadto trasy

dwóch dalekobieżnych szlaków rowerowych: **Szlaku Bursztynowego** (Budapeszt – Kraków – Gdańsk) oraz **Głównego Karpackiego Szlaku Rowerowego** (Krościenko nad Strwiążem – Cieszyn), a także jeden z odcinków **Babiogórskiego Szlaku Konnego**.

Miasto posiada rozbudowaną bazę sportową. Turyści odwiedzający Suchą Beskidzką mogą skorzystać z oferty Krytej Pływalni. W centrum znajduje się kompleks sportowo-rekreacyjny „ORLIK”. Zimą na jego terenie funkcjonuje sztuczne lodowisko. W sezonie turystycznym działa również **wypożyczalnia rowerów**.

W Suchej Beskidzkiej odbywają się liczne imprezy kulturalno-sportowe. Spośród szeregu imprez cyklicznych wymienić należy m.in.: Koncert Noworoczny, Suską Majówkę, Dni Ziemi Suskiej i Suskie Spotkania z Folklorem, Dni Muzyki na Zamku, Wyścig Kolarski Memoriał Henryka Łasaka.

Warto dodać, że znaczącym atutem Suchej Beskidzkiej jest jej położenie w pobliżu licznych atrakcji turystyczno-krajoznawczych w skali krajowej i międzynarodowej. W promieniu kilkudziesięciu kilometrów znajduje się sześć miejsc wpisanych na listę Światowego Dziedzictwa Kultury

Kompleks sportowy „Orlik 2012” nocą. Fot. Krzysztof Świtek

Punkt wypożyczalni rowerów przy Urzędzie Miejskim w Suchej Beskidzkiej. Fot. Archiwum UM

i Natury UNESCO, pięć parków narodowych (spośród których dwa posiadają status Światowych Rezerwatów Biosfery MaB), Wadowice – miejsce urodzin i dzieciństwa św. Jana Pawła II. Blisko stąd także na Słowację, a zaledwie kilka kilometrów od północnych granic Suchej znajduje się ob-

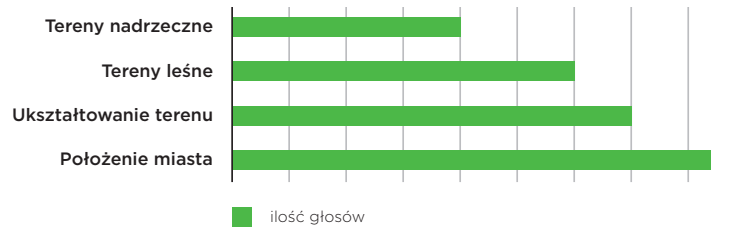
szar nowo powstającego sztucznego jeziora na Skawie – Jeziora Mucharskiego. Sucha Beskidzka może być dogodnym punktem wypadowym do tych wszystkich miejsc dla turystów przebywających tu nieco dłużej (np. podczas wakacji lub urlopów).

ANALIZA ANKIET

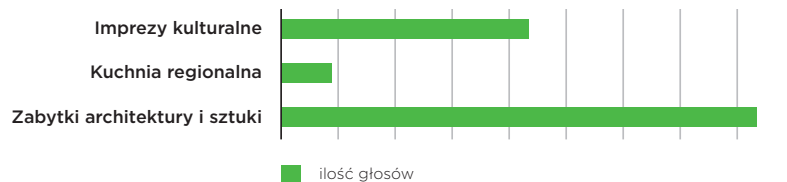
Poniżej przedstawiamy poddane analizie wybrane pytań ankietowe skierowane w przeprowadzonych badaniach ankietowych.

Który z elementów środowiska naturalnego miasta Sucha Beskidzka jest Pana/Pani zdaniem najbardziej atrakcyjny/najkorzystniej wpływa na przyciąganie turystów?

Według opinii ankietowanych, bezsprzecznie największym atutem turystycznym Suchej Beskidzkiej – biorąc pod uwagę walory przyrodnicze – jest położenie miasta w terenie górskim, postrzeganym z samej swojej natury jako potencjał atrakcyjny turystycznie. Dość powszechnie jako atut, wskazana została także znaczna ilość terenów zalesionych na terenie miasta i jego najbliższej okolicy. Trzeba jednak zauważyć, że te niewątpliwie skądinąd walory nie są czymś oryginalnym, charakterystycznym tylko dla Suchej, lecz stanowią wspólną jakość dla większości obszaru południowej Polski.

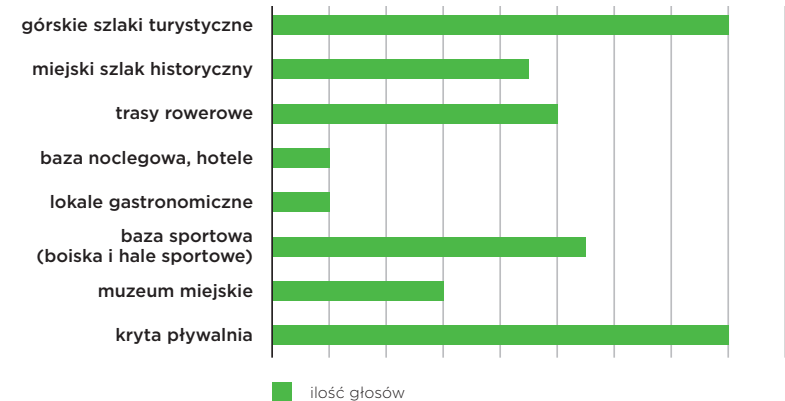
Jakie elementy zasobów i dziedzictwa kulturowego w Suchej Beskidzkiej mają Pana/Pani zdaniem największy wpływ na przyciąganie turystów?

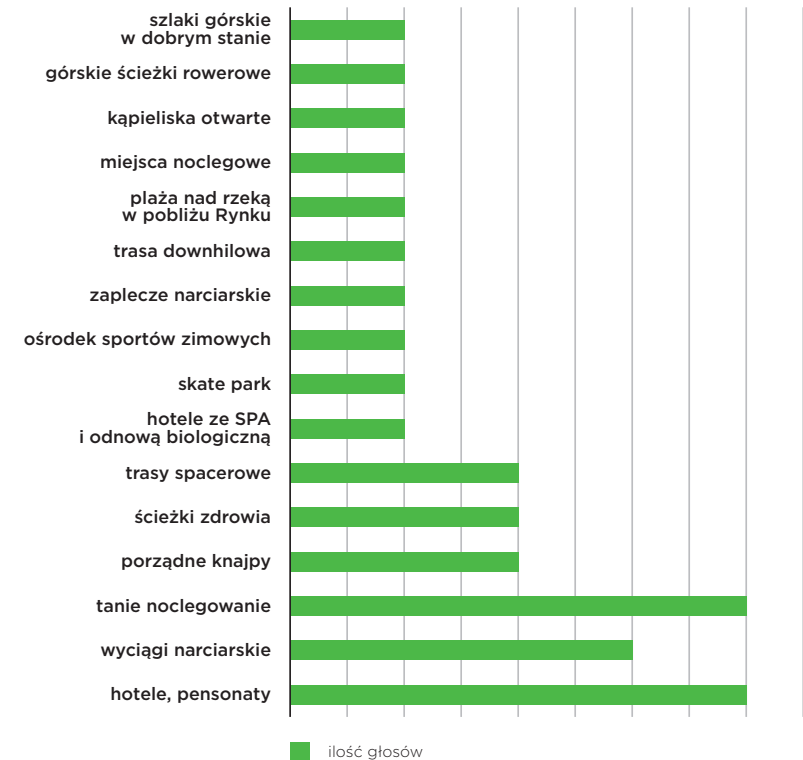
Z kolei w zakresie szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego, ankietowani uznali za zdecydowanie największy atut Suchej Beskidzkiej zabytki architektury i sztuki znajdujące się na jej terenie. Miasto istotnie jest najcenniejszym zespołem zabytkowym w okolicy, a takie obiekty, jak zespół zamkowo-parkowy, zespół kościelno-klasztorny i karczma „Rzym” posiadają potencjał atrakcji turystycznych o charakterze ponadlokalnym.

Elementami zasobów i infrastruktury turystycznej na terenie miasta, które mają największy wpływ na przyciąganie turystów, są zdaniem ankietowanych – przede wszystkim górskie szlaki turystyczne oraz kryta pływalnia, będąca obiektem nowym i jedynym tego typu w okolicy. Stosunkowo znaczącą rolę przypisuje się także innym elementom bazy sportowej i pozostałym trasom turystycznym, natomiast zwraca uwagę bardzo słaba pod tym kątem ocena roli lokalnej bazy noclegowej i gastronomicznej.

Jakie elementy zasobów i infrastruktury turystycznej w Suchej Beskidzkiej mają Pana/Pani zdaniem największy wpływ na przyciąganie turystów?

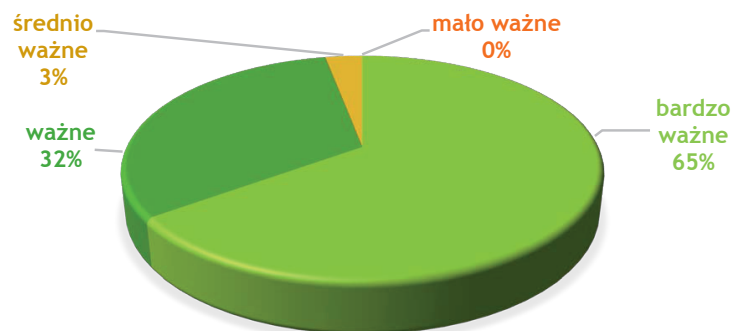

Proszę określić jakich elementów bazy turystycznej brakuje?

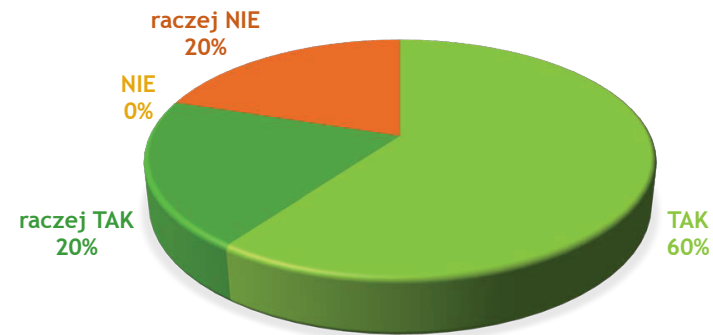
Odpowiedź na kolejne pytanie jest potwierdzeniem tendencji zarysowanej w poprzednim. Ankietowani uznali, że spośród elementów bazy turystycznej w Suchej Beskidzkiej najslabiej rozwinięta jest baza noclegowa (i to zarówno wyższej klasy – hotele, pensjonaty, jak i baza tania, na każdą kieszeń), brakuje także wyciągów narciarskich oraz lepiej rozwiniętej bazy gastronomicznej i tras spacerowych w samym mieście.

Czy ważne jest inwestowanie w rozwój turystyki?

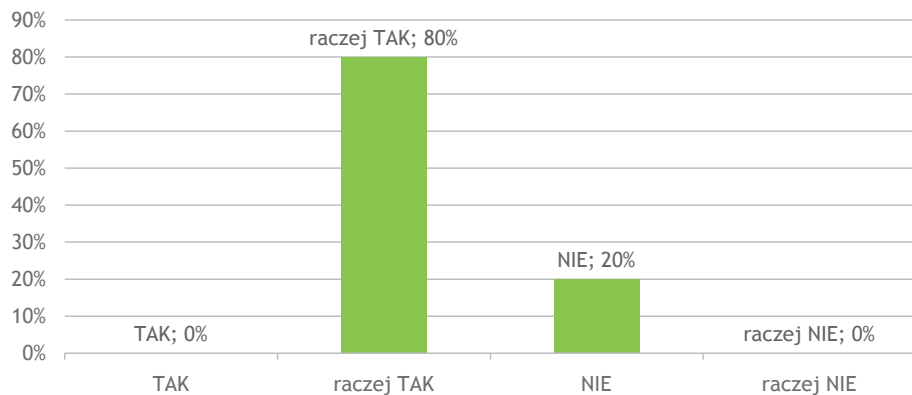
Nie ma żadnej wątpliwości, że inwestowanie w rozwój turystyki jest w powszechnej świadomości istotnym elementem działalności na rzecz rozwoju miasta w ogóle. Odmiennego zdania było zaledwie 3% ankietowanych.

Czy miasto Sucha Beskidzka posiada potencjał, aby stać się miejscem atrakcyjnym turystycznie (lub jeszcze bardziej zwiększyć swoją atrakcyjność)?

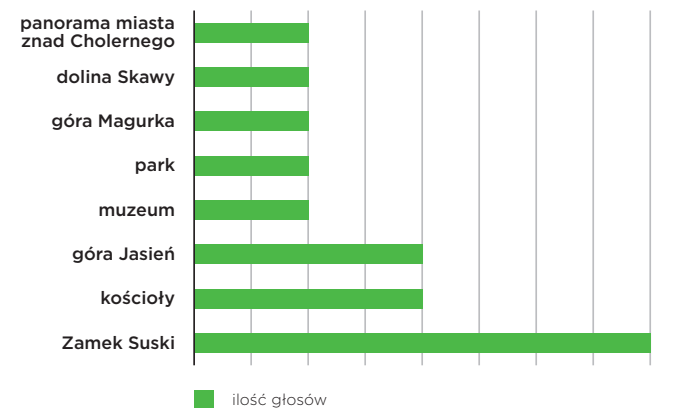
Otym, że oba poglądy wskazane w poprzednich dwóch pytaniach nie są ze sobą sprzeczne świadczy fakt, że aż 80% ankietowanych uważa, że Sucha Beskidzka posiada potencjał, który powinien pozwolić jej stać się w przyszłości miejscem jeszcze bardziej atrakcyjnym dla turystów.

Czy miasto Sucha Beskidzka jest obecnie miejscem atrakcyjnym turystycznie?

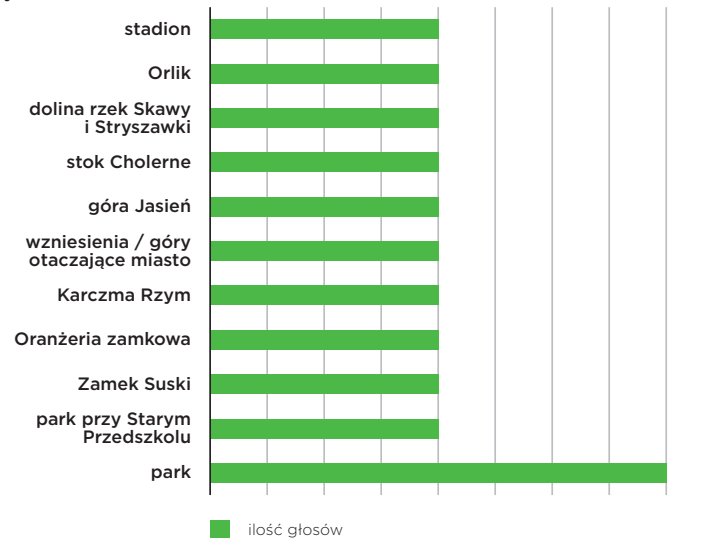
Potrzeba inwestowania w turystykę jest dostrzegana pomimo faktu, że zdecydowana większość ankietowanych uważa, że już obecnie Sucha Beskidzka jest miejscem atrakcyjnym turystycznie. Jedyne co piąty ankietowany wyraził pogląd przeciwny.

Proszę wymienić 3 dowolne miejsca/obiekty na terenie miasta Sucha Beskidzka, które chciałby/chciałyby pokazać Pan/Pani swoim znajomym, przybyłym po raz pierwszy do Suchoj Beskidzkiej?

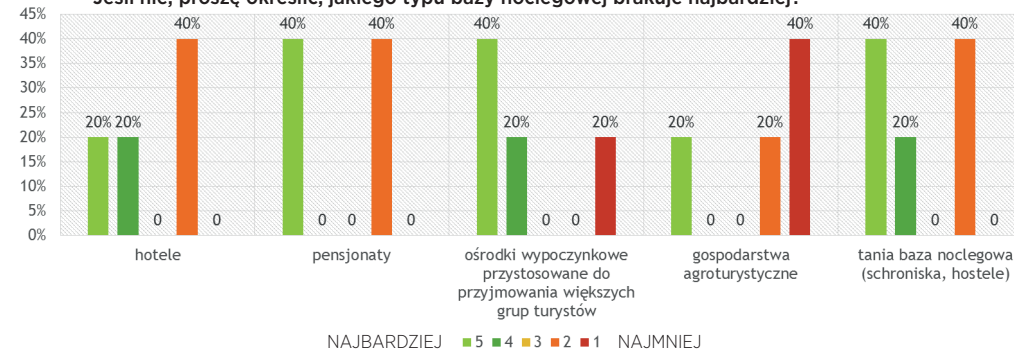
Wśród miejsc w Suchoj Beskidzkiej, które ankietowani wskazali jako te, które najchętniej pokazaliby swoim znajomym, przyjeżdżającym tu po raz pierwszy, palmę pierwszeństwa dżierży zdecydowanie zamek. Dowodzi to, że mieszkańcy mają świadomość, iż ten właśnie zabytek szczególnie wyróżnia Suchą spośród innych okolicznych miejscowości, a zarazem uważają, że obecna oferta turystyczna zamku jest już na tyle bogata, że warto ją pokazać gościom.

Proszę wymienić 1-3 dowolne miejsca/obiekty na terenie miasta Sucha Beskidzka, które wg Pana/Pani posiadają potencjał, by stać się w przyszłości ważnymi atrakcjami turystycznymi miasta?

Niezależnie od potwierdzenia atrakcyjności turystycznej samego zamku ankietowani wskazali, że stanowiący część całego zespołu zabytkowego park zamkowy posiada wciąż duży potencjał, aby w przyszłości stać się miejscem dla turystów jeszcze bardziej ciekawym i przyciągającym ich uwagę.

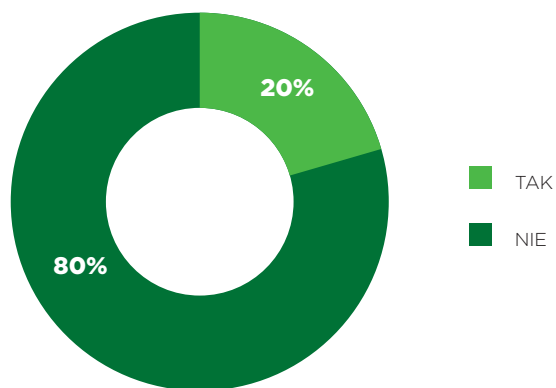
Jeśli nie, proszę określić, jakiego typu bazy noclegowej brakuje najbardziej?

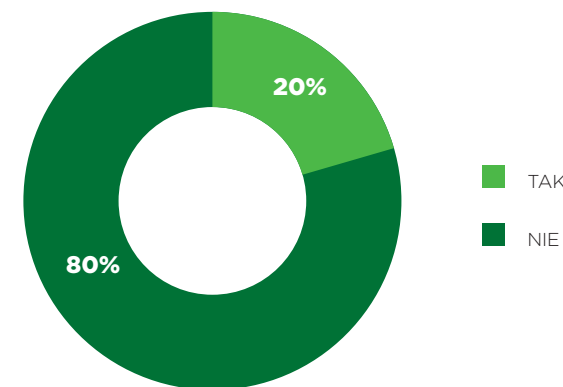
Odnośnie do prośby o wskazanie, jakiego typu bazy noclegowej brakuje w mieście najbardziej, większość ankietowanych uznała, że największe braki istnieją w zakresie taniej bazy noclegowej (schroniska, hostele), a także ośrodków wypoczynkowych, nastawionych na obsługę większych grup turystów w standardzie turystycznym (niższym niż hotelowy). Łącznie ok. 60% osób wskazało, że tego rodzaju bazy wyraźnie w mieście brakuje. Na przeciwnym biegunie według ankietowanych leżą gospodarstwa agroturystyczne, których braku większość pytanym nie odczuwa, bądź odczuwa w niewielkim stopniu. Wiąże się to zapewne z małomiasteczkowym charakterem Suchoj, a także z tym, że bogatą ofertę agroturystyczną posiadają już obecnie sąsiednie wsie, a samo miasto powinno się nastawiać raczej na obsługę innego typu turystów.

Czy istniejąca baza gastronomiczna miasta Sucha Beskidzka jest wystarczająca?

Czy istniejąca baza noclegowa miasta Sucha Beskidzka jest wystarczająca?

Odpowiedzi na następne pytanie potwierdziły, że „piętą achillesową” infrastruktury turystycznej na terenie Suchoj Beskidzkiej jest niewystarczająca rozwój bazy noclegowej. Zaledwie co piąta ankietowana osoba uważa, że ilość obiektów i miejsc noclegowych w mieście odpowiada potrzebom.

Podobnie jak miało to miejsce w przypadku bazy noclegowej, także zaledwie co piąty ankietowany uważał, że istniejąca obecnie w Suchoj baza gastronomiczna jest wystarczająca na potrzeby turystów. Warto zauważyć, że taka opinia panuje pomimo relatywnie dużej ilości obiektów gastronomicznych w mieście. Jednak pomimo niemałej liczby lokali, ankietowani zwrócili uwagę, że wciąż brakuje w Suchoj Beskidzkiej miejsc określonego typu, np. restauracji z daniami typowo regionalnymi, lokali otwartych od wczesnych godzin rannych nastawionych na obsługę turystów i itp.

ANALIZA GMINY SUCHA BESKIDZKA W KONTEKŚCIE OPRACOWANIA ZAŁOŻEŃ DO PROGRAMU ROZWOJU TURYSTYKI

Poddając analizie gminę Sucha Beskidzka w kontekście opracowania założeń do programu rozwoju turystyki, oparliśmy się przede wszystkim na metodzie SWOT, która jest stosowana powszechnie w ocenie sytuacji strategicznej podmiotów gospodarczych w gospodarce rynkowej. Zastosowanie analizy SWOT do oceny potencjalnych mocnych i słabych stron gminy oraz szans i zagrożeń zewnętrznych jest uzasadnione tym, że gmina stanowi również swego rodzaju podmiot działający w gospodarce rynkowej, chociaż o specyficznych celach społecznych i gospodarczych.

Rozpoznanie oraz ocena mocnych i słabych stron gminy jak również szans i zagrożeń wpływających z jej otoczenia stanowi zbiór informacji, na podstawie których możliwe jest wytyczenie linii strategicznych.

Jednak nie posłużyliśmy się „klasycznym” modelem analizy SWOT, oferującym tylko ogólny zarys działania, który wyraża się w stwierdzeniu „wzmacniaj silne strony, wykorzystuj szanse i jednocześnie eliminuj słabe strony, omijając zagrożenia”. Będzie to model TOWS/SWOT, który oprócz usystematyzowanego połączenia dwóch komplementarnych względem siebie podejść do organizacji „z zewnątrz do wewnątrz” oraz „od wewnątrz na zewnątrz”, jak również badania efektu synergii, występującego między czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi, oferuje cztery normatywne typy strategii działania.

Występujący dwustronny charakter sprzężeń między mikroregionem jakim jest gmina a otoczeniem, pozwala na stosowanie dwóch wyżej przedstawionych podejść: „z zewnątrz do wewnątrz” i „od wewnątrz na zewnątrz” w ocenie ich znaczenia i charakteru. Ponadto oba podejścia są wzajemnie do siebie komplementarne, a nie substytucyjne i zakładają zdolność dostosowania gminy do zmieniających się warunków otoczenia, co pozwala na kompleksową analizę oraz ocenę gminy.

Do typowych pytań w podejściu „z zewnątrz do wewnątrz” należą następujące:

- czy zagrożenia zewnętrzne osłabiają mocne strony gminy?
- czy szanse zewnętrzne potęgują mocne strony gminy?
- czy zagrożenia zewnętrzne spotęgują słabe strony gminy?
- czy szanse zewnętrzne umożliwiają przezwyciężenie słabości wewnętrznych gminy?

W podejściu strategicznym „od wewnątrz na zewnątrz” do typowych pytań należą następujące:

- czy mocne strony sytuacji wewnętrznej gminy pozwalają na wykorzystanie zewnętrznych szans rozwojowych?
- czy słabe strony sytuacji wewnętrznej gminy nie pozwalają wykorzystać zewnętrznych szans rozwojowych?

- czy mocne strony sytuacji wewnętrznej gminy mogą dać odpór zagrożeniom otoczenia?
- czy słabe strony sytuacji wewnętrznej gminy wzmocnią negatywne oddziaływanie zagrożeń otoczenia?

Analiza kombinacji między mocnymi i słabymi stronami sytuacji wewnętrznej gminy a szansami i zagrożeniami wynikającymi z otoczenia, pozwala na sformułowanie kierunków działań gminy w zakresie rozwoju turystyki, czyli zbioru strategii częściowych wynikających z efektu synergii występującego między czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Podstawą tworzenia strategii częściowych jest porównanie różnych kombinacji wewnętrznych i zewnętrznych obszarów analizy strategicznej w układzie:

- mocne strony gminy - szanse w zewnętrznym otoczeniu,
- słabe strony gminy - szanse tkwiące w otoczeniu,
- mocne strony gminy - zagrożenia występujące w otoczeniu,
- słabe strony gminy - zagrożenia istniejące w otoczeniu.

Można zatem wyodrębnić cztery typy strategii gminy. Stanowią one wypadkową mocnych i słabych stron sytuacji wewnętrznej gminy

oraz szans i zagrożeń zewnętrznych generowanych przez otoczenie.

Strategia agresywna rozwoju gminy opiera się na założeniu maksymalnego wykorzystania efektów synergicznych mocnych stron sytuacji wewnętrznej z zewnętrznymi szansami stwarzanymi przez otoczenie.

Strategia konserwatywna zakłada maksymalne wykorzystanie mocnych stron wewnętrznego potencjału gminy, przy jednoczesnym zmniejszeniu lub ograniczeniu siły oddziaływania zagrożeń wpływających z otoczenia. Uważa się, że strategia konserwatywna jest najmniej ryzykowna, gdyż łączy nastawienie ofensywne i kreatywne.

Strategia konkurencyjna głównie naciska kładzie na budowanie siły konkurencyjnej gminy, poprzez wykorzystanie efektu synergii słabych stron sytuacji wewnętrznej i szans stwarzanych przez otoczenie.

Strategia defensywna stanowi zespół działań zmierzających do przerwania niekorzystnych warunków zewnętrznych i wewnętrznych. Jej głównym zadaniem jest przeciwdziałanie negatywnym efektem synergii słabości i zagrożeń.

Typy strategii rozwoju gminy.

POTENCJAŁ TURYSTYCZNY GMINY	OTOCZENIE ZEWNĘTRZNE	
	SZANSE	ZAGROŻENIA
MOCNE STRONY	STRATEGIA AGRESYWNA	STRATEGIA KONSERWATYWNA
SŁABE STRONY	STRATEGIA KONKURENCYJNA	STRATEGIA DEFENSYWNA

ANALIZA TOWS/SWOT

MOCNE STRONY

- położenie geograficzne
- przyroda: góry, lasy, rzeki
- zabytki: zespół zamkowo-parkowy, zespół Klasztorno-łóścielny, karczma „Rzym”
- dziedzictwo kulturowe
- dobry dostęp komunikacją publiczną
- bliskość dużych aglomeracji: Kraków, Śląsk
- gęstość szlaków turystycznych pieszych w regionie
- baza sportowo-rekreacyjna, m.in. kryta pływalnia, Orlik, Biały Orlik)
- dostępność służby zdrowia: szpital, apteki
- cykliczne imprezy kulturalne i sportowe
- Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii oraz szkoły średnie kształcące w zakresie turystyki, gastronomii i hotelarstwa
- działalność samorządu w zakresie ochrony środowiska i promocji
- uczestnictwo w Małopolskim Systemie Informacji Turystycznej

SŁABE STRONY

- niewystarczająca baza noclegowa
- niewystarczająca baza gastronomiczna – brak punktów regionalnej żywności: bary, jadłodajnie, restauracje, kawiarenki
- brak oferty i informacji o miejscach dogodnych dla turystyki rodzinnej (z małymi dziećmi) w mieście i okolicy
- brak organizacji ogólnodostępnych wspólnych imprez turystycznych (rajdy, wycieczki itp.)
- niewystarczające zagospodarowanie istniejących obiektów zabytkowych,

- brak centrum kultury, sali widowiskowej, kina,
- niewystarczająca promocja regionu,
- brak wyciągu narciarskiego,
- brak zwartej sieci górskich szlaków rowerowych
- niedostatecznie rozwinięta baza rekreacyjna
- mała aktywność przedsiębiorców turystycznych
- brak integracji środowiska
- niewielka ilość konkretnych atrakcji przyciągających turystów

SZANSE

- trend na uprawianie turystyki aktywnej
- napływ kapitału (UE, inwestorzy)
- dostęp do zewnętrznych środków
- kształcenie młodych ludzi w WSTiE oraz technikum hotelarskim i gastronomicznym (nowa kadra)
- osoba Billy'ego Wildera
- Światowe Dni Młodzieży
- plany rewitalizacji zespołu zamkowo-parkowego
- plany budowy nowego Centrum Kultury
- region postrzegany jako atrakcyjny turystycznie
- udział w strukturach ponadlokalnych (LGD, SGB, KMZG)
- powstrzymanie młodych kadr (aktywnych i wykształconych) przed wyjazdem
- rozwój obszarów agroturystyki wokół Suchej Beskidzkiej
- powstanie Jeziora Mucharskiego
- rozwój cyfryzacji, duża popularność portali społecznościowych i innych narzędzi informatycznych (możliwość skutecznej promocji gminy)
- współpraca z miastami partnerskimi

ZAGROŻENIA

- konkurencja sąsiednich ośrodków turystycznych
- brak podmiotów inwestujących w turystykę
- zanieczyszczenie środowiska
- zmiana klimatu (zanik turystyki zimowej)
- słaba aktywność mieszkańców miasta
- spory majątkowe o posiadłości na terenie miasta
- młodzi ludzie wyjeżdżający z miasta
- nowoczesne parki rozrywki w niedalekich miejscowościach (Zator, Inwałd)
- plany zamknięcia trasy kolejowej Sucha Beskidzka – Żywiec

STRATEGIA AGRESYWNA

- wykorzystanie rozwoju cyfryzacji w celu przyciągnięcia turystów z pobliskich aglomeracji
- wypromowanie zespołu-zamkowo-parkowego jako miejsca turystyki czasu wolnego
- wyekspozowanie walorów historyczno-kulturowych oraz przystosowanie ich do współczesnych funkcji, w tym turystycznych
- wykorzystanie Jeziora Mucharskiego i towarzyszącej infrastruktury w celu stworzenia oferty turystycznej
- wykorzystanie położenia geograficznego i walorów przyrodniczych do zdynamizowania rozwoju turystyki
- strategia promocyjna miasta jako mikroregionu poprzez miasta partnerskie
- wykreowanie pakietu turystycznego wśród agroturystów
- uruchomienie linii turystycznej zamek suski – Jezioro Mucharskie

STRATEGIA KONKURENCYJNA

- inwestowanie w rozwój infrastruktury turystycznej
- dbałość o dobre stosunki z miastami partnerskimi (wyjazdy młodych ludzi, wizyty studyjne, wymiana doświadczeń)
- integralna oferta turystyczna – dotycząca zwiedzania obiektów dziedzictwa kulturowego,
- zdynamizowanie działalności kulturalnej przez włączenie jej w program rozwoju turystyki aktywnej
- wykorzystanie Jeziora Mucharskiego w celu aktywizacji przedsiębiorstw turystycznych

STRATEGIA KONSERWATYWNA

- rozwijanie atrakcji turystycznych niezależnych od pogody (pływalnia, kryte hale sportowe, sala widowiskowa, kregielnia)
- kreowanie Suchej jako bazy wypadowej do sąsiednich ośrodków
- wykorzystanie potencjału produktu lokalnego (atrakcje wokół zamku – np. inscenizacje historyczne, wykorzystanie karczmy „Rzym”)
- wykorzystanie możliwości WSTiE w zakresie organizacji praktyk w ośrodkach regionalnych

STRATEGIA DEFENSYWNA

- aktywizacja młodych ludzi w celu budowania przedsiębiorstw turystycznych
- rewitalizacja trasy kolejowej biegnącej w stronę Żywca
- utworzenie skate parku i sztucznego toru saneczkowego
- stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej w celu zniwelowania konkurencji sąsiednich regionów
- stworzenie alternatywnych konkurencyjnych dla sąsiednich ośrodków form spędzania czasu oferta turystyczna w tym oferta kulturalno-rozrywkowa.

TURYSTYKA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

1. Działania na rzecz dalszego uatrakcyjniania i wzbogacania oferty najcenniejszego kompleksu zabytkowego Suchej Beskidzkiej i regionu – zespołu zamkowo-parkowego.
Wśród propozycji znajdują się m.in.:
 - dalsze poszerzenie ekspozycji Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej o nowe działy, w tym archeologiczny,
 - odrestaurowanie i zagospodarowanie neogotyckiej oranżerii w parku zamkowym,
 - organizacja cyklicznych imprez o charakterze kulturalno-rekreacyjnym w parku zamkowym,
 - „ożywienie” ekspozycji etnograficznej w tzw. Domku Ogrodnika poprzez organizację pokazów dawnych rzemiosł i warsztatów rękodzielniczych itp.
2. Promocja kuchni regionalnej poprzez działania NGO oraz uatrakcyjnienie oferty karczmy „Rzym” będącej najpowszechniej znanym obiektem miasta. Promowanie kuchni myśliwskiej. Podjęcie działań na rzecz otwarcia lokalnego browaru, nawiązującego do dawnych suskich tradycji browarniczych.
3. Opracowanie nowych form zwiedzania miasta – m.in. przygotowanie i udostępnienie w Internecie miejskiego questu (lub questów), opracowanie gry miejskiej, która mogłaby być atrakcyjną propozycją dla grup odwiedzających Suchą Beskidzką (zorganizowanych i nieformalnych).
4. Organizacja ogólnodostępnych, spacerów po mieście i zwiedzanie jego najciekawszych zabytków z przewodnikiem. Wycieczki odbywałyby się w sezonie turystycznym w określonych wcześniej dniach i godzinach.
5. Wykorzystanie historycznych związków znanych osób z Suchą Beskidzką jako motywu przy organizacji cyklicznych imprez kulturalnych. Jedną z nich mógłby być np. Festiwal Filmowy im. Billy’ego Wildera, wybitnego reżysera urodzonego w Suchej. Na festiwalu prezentowane byłyby filmy znanego reżysera, ale także inne dzieła światowej kinematografii, nagrodzone Oscarami (nawiązanie do bardzo bogatego Oscarowego dorobku B. Wildera).
6. Utworzenie historycznej grupy rekonstrukcyjnej.
7. Zmiana wizerunku rynku suskiego poprzez planowane prace rewitalizacyjne, również pod względem podniesienia jego walorów turystycznych.
8. Stworzenie Szlaku Konfederatów Barskich – wspólnie z innymi miejscowościami posiadającymi podobne tradycje historyczne,
9. Uruchomienie aplikacji mobilnych na temat dziedzictwa kulturowego miasta.

TURYSTYKA AKTYWNA

1. Zagospodarowanie szlaków turystycznych. Sucha Beskidzka jest atrakcyjnym miejscem do uprawiania górskiej turystyki pieszej. Rozpoczynają się tutaj cztery szlaki turystyczne PTTK, piąty z nich przebiega północnymi obrzeżami miasta. Wszystkie są regularnie odnawiane przez Oddział „Ziemi Babiogórskiej” PTTK w Suchej Beskidzkiej. Na szlakach znajdują się miejsca bardzo interesujące krajozazowo (punkty widokowe na miasto i okoliczne pasma górskie). Formą uatrakcyjnienia szlaków może być umiejscowienie w najciekawszych miejscach zagospodarowanych punktów wypoczynkowych (zadaszone wiaty, drewniane ławy, tablice informacyjne wraz z objaśnieniem panoram, ewentualnie budowa wieży widokowej na Magurce).
2. Wytyczenie nowych ścieżek rowerowych i ich zagospodarowanie turystyczne (tablice infor-

macyjne, punkty postojowe). Na terenie Suchej Beskidzkiej jest obecnie wytyczona ścieżka rowerowa prowadząca „deptakiem” wzdłuż głównej ulicy miasta – ul. Mickiewicza. Funkcjonują także miejskie wypożyczalnie rowerów. Zasadne wydaje się jednak zwiększenie ilości tego rodzaju ścieżek dla miłośników dwóch kółek. Planowane jest przeprowadzenie bardzo ciekawej ścieżki rowerowej wschodnimi podnóżami góry Jasień, wzdłuż niedawno zmodernizowanej linii kolejowej na odcinku Sucha Beskidzka – Zembrzyce (zgodnie z szerszymi planami, byłby to fragment dłuższej trasy rowerowej wiodącej wokół powstającego Jeziora Mucharskiego), warte rozważenia jest także wytyczenie ścieżki rowerowej wzdłuż północnego brzegu płynącej przez miasto rzeki Stryszawki. Na trasie ścieżek powinny powstać zagospodarowane punkty postojowe (zadaszone wiaty,

Panorama Suchej Beskidzkiej z Garców. Fot. Marcin Leśniakiewicz

Widok na centrum miasta. W tle Osiedla: Na Stawach i Beskidzkie oraz zabudowa pasażu handlowego przy ul. Mickiewicza. Fot. Grzegorz Wysmołek

Widok na południową elewację zamku od strony parku. Fot. Barbara Woźniak

Potok na Zasepnicy wiosną. Fot. Iwona Bogacz

ławy i stoły, tablice ze schematem ścieżek rowerowych w mieście i informacjami krajoznawczymi).

- 22**
- 3.** Podjęcie działań związanych z ujednoczeniem ścieżek rowerowych górskich w okolicy Suchej Beskidzkiej. Okolice Suchej Beskidzkiej to region potencjalnie bardzo atrakcyjny dla uprawiania górskiej turystyki rowerowej. Aby jednak mogła się ona rozwijać, niezbędne jest wytyczenie spójnej, skoordynowanej sieci tras rowerowych, ich jednolite oznakowanie oraz zagospodarowanie (budowa punktów przystankowych, wiat, tablic informacyjnych z mapami tras itp., wypożyczalnia rowerów z możliwością odbierania ich i zwracania w różnych punktach). Należy podjąć działania mające na celu stworzenie takiej sieci (przy częściowym wykorzystaniu przebiegu tras obecnie istniejących). Aby jednak było to możliwe, niezbędna jest współpraca pomiędzy gminami oraz innymi jednostkami, instytucjami i organizacjami (np. Starostwem Powiatowym, Lokalną Grupą Działania „Podbabiogórze”, PTTK).

- 4.** Wytyczenie i oznakowanie szlaków spacerowych (Nordic Walking) na terenie gminy. Gmina Sucha Beskidzka stanowi dogodny teren do uprawiania coraz popularniejszej w ostatnich latach formy rekreacji, jaką jest nordic walking, a amatorzy „spacerów z kijkami” już obecnie są coraz częściej widoczni na ulicach miasta. Wyjściem naprzeciwko temu zapotrzebowaniu może być wytyczenie i oznakowanie kilku tras prowadzących przez różne części Gminy, czemu sprzyja gęsta sieć dobrze utrzymanych ulic i innych dróg, zróżnicowane ukształtowanie terenu i szereg atrakcji krajoznawczych. Na trasach – podobnie jak w przypadku omówionych wcześniej górskich szlaków pieszych i rowerowych – powinny znaleźć się zagospodarowane punkty wypoczynkowe oraz tablice z mapami ich przebiegów i opisami punktów interesujących krajoznawczo. Uzupełnieniem działań w tym zakresie może być wydanie niewielkich, łatwo dostępnych folderów-informatorów prezentujących poszczególne trasy i interesujące miejsca, mijane podczas spacerów.

Widok na Suchą Beskidzką. Fot. Grzegorz Wysmołek

Niniejsze opracowanie stanowi podsumowanie projektu pn. **„Partycypacja – zróbmy kolejny krok!”**, realizowanego przy współpracy z Fundacją „Miejsc i Ludzi Aktywnych” w ramach programu **Obywatele dla Demokracji**, finansowanego z Funduszy **EOG**.

W wyniku prowadzonego procesu partycypacyjnego z mieszkańcami miasta Sucha Beskidzka, zostały wypracowane **założenia do Programu Rozwoju Turystyki**.

W wydanej publikacji ujęto opis potencjału turystycznego gminy, przedstawiono analizę wyników przeprowadzonych badań ankietowych, ukazano również wyniki prowadzonych w procesie partycypacji warsztatów, tj.: analizę TOWS/SWOT ze wskazaniem dwóch kierunków rozwoju turystyki: turystyki dziedzictwa kulturowego i turystyki aktywnej.

Tekst i koncepcja: Marcin Leśniakiewicz, Tadeusz Woźniak

Opracowanie graficzne: Maciej Hojda

Fotografie: Marcin Leśniakiewicz, Barbara Woźniak, Grzegorz Wysmołek, Adam Wróbel, Iwona Bogacz oraz Archiwa: Muzeum Miejskiego i Urzędu Miejskiego w Suchej Beskidzkiej

Druk: Drukarnia i Wydawnictwo „Grafikon”

Grudzień 2015

Urząd Miejski w Suchej Beskidzkiej
ul. Mickiewicza 19
34-200 Sucha Beskidzka
tel.: 33 874 95 00, 33 874 95 33,
fax: 33 874 95 32
www.sucha-beskidzka.pl

Projekt realizowany w ramach programu
Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG